

Дарія Петриченко

Національний університет «Кієво-Могилянська академія»

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ-АНТИУТОПІЇ КАДЗУО ІШІґУРО «КЛАРА І СОНЦЕ»

Цю статтю присвячено аналізу лексико-семантичних трансформацій, що використовуються для досягнення адекватності та еквівалентності тексту при перекладі з англійської мови українською. Структурні розбіжності у мовах спричиняють певні труднощі, пов'язані з відтворенням та збереженням значень слів під час перекладу.

Ключові слова: переклад, класифікація, перекладацькі трансформації, лексико-семантичні трансформації, художній переклад, антиутопія, лексичні одиниці, мовна особистість перекладача, еквівалентність.

This article is devoted to the analysis of lexico-semantic transformations used to achieve text the adequacy and equivalence of the text when translating from English into Ukrainian. Structural differences in languages cause certain difficulties related to reproduction and preservation of the meanings of words in translation.

Key words: translation, classification, translation transformations, lexico-semantic transformations, literary translation, dystopia, lexical units, linguistic identity of the translator, equivalence.

Художній переклад — це справжній витвір мистецтва, тому перекладачів художніх текстів нерідко називають творчими письменниками, які створюють книжку для читачів, зберігаючи

атмосферу сюжету, власний стиль та світобачення автора. Відтворення національного колориту для носіїв різних культур є вагомим складовою перекладацької діяльності.

Задля досягнення перекладу, еквівалентного оригіналу, перекладачеві необхідно використати різноманітні міжмовні перетворення, такі як лексико-семантичні трансформації. І. В. Корунець, говорячи про лексико-семантичні трансформації, зазначає: «Словниковий склад мови являє собою не просто сукупність слів, а систему, що допускає нескінченно різноманітне сполучення слів у контексті: окремі елементи словника зв'язані один з одним певними значеннєвими й стилістичними відносинами» [2, с. 96].

Важливо наголосити на особливостях перекладу жанру антиутопії. Літературознавчий словник-довідник розкриває антиутопію так: «Зображення у художній літературі небезпечних наслідків, пов'язаних з експериментуванням над людством задля його “поліпшення”, певних, часто припадних соціальних ідеалів» [3, с. 129]. Вважаємо, що структурна та змістовна навантаженість антиутопії базується на ірраціональності людського та соціального життя. Література якнайкраще здатна сформувати антиутопічні системи та сполучити обґрунтовані фактори у формі, припустимо, наукової фантастики з емоційністю, яка має вияв завдяки різноманітним художнім засобам або ж образам.

У нашій науковій роботі з метою дослідження стратегії еквівалентності за допомогою лексико-семантичних трансформацій ми послуговуємося працею В. І. Карабана «Переклад англійської наукової і технічної літератури» [1, с. 280–314]. У аналізованому романі ми спостерігаємо переплетення двох абсолютно різних світів, а саме світу штучного інтелекту та людського світу, тому ми вирішили проаналізувати окремо мовлення роботів (AF) та людське мовлення (ЛМ). Проілюструємо викладене вище яскравими прикладами:

- 1) переклад за допомогою нейтральних еквівалентів: (AF) *beaming* [2, с. 43] – широко всміхнутися [1, с. 29], (ЛМ) *to be in a tight spot* [2, с. 364] – потрапити на слизьке [1, с. 219];
- 2) переклад за допомогою емоційно-забарвлених еквівалентів: (AF) *pointing* [2, с. 17] – тицяти [1, с. 15], (ЛМ) *to say* [2, с. 116] – бовкнути [1, с. 75];
- 3) конкретизація значення: (AF) *stories* [2, с. 17] – поверхи [1, с. 14], *thing* [2, с. 54] – машинерія [1, с. 36];
- 4) контекстуальна заміна: (AF) *sky* [2, с. 25] – будинками [1, с. 19], (ЛМ) *no brainer* [2, с. 500] – я відразу знала, що хочу саме тебе [1, с. 300];
- 5) недосконало перекладені слова: (AF) *near* [2, с. 119] – мимо [1, с. 77], (ЛМ) *back* [2, с. 439] – вернулася [1, с. 120];
- 6) переклад за допомогою пермутації/перестановки слів: (AF) *the Button Couch* [2, с. 90] – Диваном-гудзиком [1, с. 60], *Sun's patterns* [2, с. 357] – візерунки Сонця [1, с. 215];
- 7) транскодування: (AF) *fragments* [2, с. 401] – фрагменти [1, с. 239]; (ЛМ) *P-E-G Nine solution* [2, с. 382] – ПЕГ-розчин [1, с. 229].

Результати здійсненого аналізу дають змогу зробити висновок, що переклад – це дуже складний та скрупульозний процес, який потребує досконалих знань особливостей перекладу тих мов, з якої на яку здійснюється переклад. Аналіз значень слів після їх перекладу українською мовою з допомогою лексико-семантичних трансформацій показав, що мовлення штучного та людського світів є дуже подібним. Таким чином, перекладач найчастіше вдавалась до перекладу за допомогою нейтральних еквівалентів. Цим способом перекладено 33,3 % слів. Звичайно, в деяких випадках можна помітити переклад за допомогою емоційно-забарвлених відповідників – 29,8 %. Також зафіксовані недосконалі переклади, близько 13 %. Інколи контекст допомагав перекладачеві зрозуміти значення слова, тому 9,5 % слів перекладено способом контекстуальної заміни. Окрім того,

виявлено близько 10 % слів, переклад яких здійснено завдяки пермутації. Були випадки, коли слова мовою оригіналу мали широкий спектр значень, тому 3,6 % слів перекладено способом конкретизації значення. Найменш вживаною трансформацією виявилось транскодування, близько 2,5 % слів.

Список використаних джерел

---

1. Ішігуро К. Клара і Сонце / пер. з англ Г. Лелів. Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. 312 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми : навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга, 2004. 577 с.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2001. 448 с.
4. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ : Академія, 2007. 752 с.
5. Ishiguro K. Klara and the Sun. First Edition. New York : Alfred A. Knopf, 2021. 487 p.